

11. Zaporozhets, O. Iu. (2009). Polityka Yevropeiskoho Soiuzu v sferi informatsiinoi bezpeky. *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn*, vyp. 87, ch. II, p. 36–45.

12. Kiberbezpeka: Zakhyst ta bezpeka v tsyfrovomu sviti. 18.04.2024. URL: <https://filter.mkip.gov.ua/kiberbezpeka-zakhyst-ta-bezpeka-v-cyfrovomu-sviti/>

13. Kurkina, D. (2024). Ukraina posila 5 mistse u sviti za rivnem rozvytku tsyfrovyykh derzhposlugh. 20 veresnia. URL: <https://espreso.tv/tekhnologiyi-ukraina-posila-5-mistse-u-sviti-za-rivnem-rozvytku-tsifrovikh-derzhposlug#:~:text=Pro%20tse%20povidomyv%20vitsepem%27ier-ministr%20z%20innovatsii%2C%20rozvytku%20osvity%2C,Daniia%20posila%20druhe%20mistse%2C%20koly%20Estoniia%20-%20tretie.>

14. Lipkan, V. A., Lipkan, O. S. (2018). Natsionalna i mizhnarodna bezpeka u vyznachenniakh ta poniattiakh: navch. posib., vyd 2-he, pererobl. i dopovn. Kyiv, 400 p.

15. Pro osnovni zasady zabezpechennia kiberbezpeky Ukrainy: Zakon Ukrainy №2163-VIII vid 05.10.2017 r. *Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR)*, 2017, № 45, 403 p.

16. Slipchenko, T. (2020). Kiberbezpeka yak skladova systemy zakhystu natsionalnoi bezpeky: yevropeyskyi dosvid. *Aktualni problemy pravoznavstva*, 1 (21), p. 128–133.

17. Ukaz Prezydenta Ukrainy №392/2020 Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 14 veresnia 2020 roku «Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (data zvernennia: 26.11.2023).

Матеріал надійшов до редакції 11.09.2024 р.

УДК 327.01-049.5

Анастасія Присташ,

ад'юнкт Військового інституту,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

pristashnastasiya@knu.ua,

ORCID ID: 0009-0000-5534-3578

DOI 10.29038/2524-2679-2024-03-34-45

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ «МІЖНАРОДНА БЕЗПЕКА»

Сьогодні система міжнародної безпеки як складова частина багатокomпонентної світової політики переживає значні зміни з огляду на наростання як регіонального протистояння, так і динамічне зростання глобальних проблем.

Глобалізація світового простору вплинула на трансформацію безпекового середовища, призвела до появи нових акторів міжнародних відносин та спричинила появу загроз нового характеру.

Одним із таких викликів стала поява агресора на теренах Східної Європи. Це, своєю чергою, спричинило розкол між прихильниками демократичного устрою й автократії. Відкрите порушення чинних принципів та норм міжнародного права, розроблення й використання нових зразків озброєння та військової техніки, залучення найманців, країн-спонсорів тероризму й поглиблення співпраці з Північною Кореєю – загрози, які зумовили негайний пошук нових шляхів на її реагування в системі міжнародних відносин, шляхом розроблення дієвих стратегічних орієнтирів у стабілізації та збалансованості відносин між суб'єктами світової політики.

Своєї актуальності набуло питання не лише дослідження вже наявних підходів до трактування сутності поняття «міжнародна безпека», а формування нових шляхом проведення аудиту проблемних питань у системі міжнародних відносин та аналіз методів, шляхів у їх подоланні. Так, у статті узагальнено підходи до визначення понять: «безпека», «національна безпека», «міжнародна безпека». Розглянуто основні та найпоширеніші моделі міжнародної безпеки й просторові категорії геополітичної теорії.

Здійснено аналіз наукової літератури з питань міжнародних відносин у частині дослідження. Наведено актуальний перелік викликів і загроз, які впливатимуть на значні зміни у формуванні нового світового порядку, а також заходи до стабілізації системи міжнародної безпеки в умовах сьогодення.

Ключові слова: міжнародні відносини, міжнародна безпека, безпека, національна безпека, співробітництво держав, суверенітет, безпекове середовище.

Anastasiia Prystash,

Taras Shevchenko National University of Kyiv,

ORCID ID: 0009-0000-5534-3578

SCIENTIFIC APPROACHES TO THE INTERPRETATION OF THE CONCEPT OF «INTERNATIONAL SECURITY»

Due to the growing number of regional confrontations and the dynamic growth of global problems, the international security system is undergoing significant changes as part of world policy.

The globalization of the world space has influenced the transformation of the security environment, created new actors in international relations, and led to new threats.

The rise of an aggressor in Eastern Europe was one of these challenges. This, in turn, triggered a split between supporters of democracy and autocracy. Outright violation of the current principles and norms of international law, development, and use of new types of weapons and military equipment, involvement of mercenaries, terrorist sponsors, and deepening cooperation with North Korea – are all threats that have prompted an immediate search for new ways to respond to it in the system of international relations by developing practical strategic guidelines for stabilizing and balancing relations between the actors of world politics.

Therefore, the question of examining not only the existing approaches to interpreting the essence of the concept of “international security” but also the formation of new ones by auditing problematic issues in the system of international relations and analyzing methods and ways to overcome them has become relevant.

The article summarizes the approaches to defining the concepts of security, ‘national security,’ and ‘international security.’ It considers the leading and most common models of international security and spatial categories of geopolitical theory.

The article analyzes the scientific literature on international relations in the study context. The author provides an up-to-date list of challenges and threats that will affect significant changes in the formation of a new world order and measures to stabilize the international security system in the current situation

Key words: international relations, international security, security, national security, nation cooperation, sovereignty, security environment.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Світові події воєнного характеру сьогодення, глобалізаційні процеси, які призводять до виникнення політичних та економічних криз, інформаційних загроз тощо, наповнюють новим змістом поняття міжнародної безпеки. Глобалізація призводить до ослаблення державних систем, унаслідок чого виникає глобальний стан «турбулентності» у світовій політиці. Пристосування до таких змін вимагає широкого залучення країн світу до спільного вирішення глобальних

питань, відповідно до змін у системі міжнародної безпеки. За цих умов, як ніколи, важливо здійснити комплексне дослідження підходів до розуміння міжнародної безпеки та шляхів її забезпечення, що наблизить нас до розроблення нових сценаріїв у подоланні глобальних криз і стабілізації ситуації в проблемних регіонах світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження за напрямом міжнародної безпеки набули особливо поширення з появою низки нових викликів і загроз. За цим напрямом відзначимо роботи Г. Перепелиці щодо проблем війни й миру в умовах руйнування світопорядку, А. Пугач – забезпечення сталості міжнародної системи, І. Храбан – удосконалення системи європейської безпеки, Н. Кінаш – вплив міжнародної безпеки на формування національної, М. Хилько – формування колективної системи безпеки в умовах сучасності.

Водночас, незважаючи на таку високу залученість дослідників до вирішення питань із забезпечення міжнародної безпеки, дискусійність окремих із них вимагає проведення подальших наукових розробок. Особливо важливим є дослідження термінологічного апарату з урахуванням глобальних викликів часу, трансформаційних та інфраструктурних змін.

Мета статті – полягає в теоретичному узагальненні найбільш поширених наукових підходів учених до трактування поняття «міжнародна безпека».

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У всі часи поняття «міжнародна безпека» було невід’ємною частиною міжнародного дискурсу через відсутність його єдиного визначення та інтерпретування. Лише наприкінці ХХ ст. розгорнулися комплексні дослідження проблем безпеки на підставі систематизації наявних дисциплінарних підходів до визначення безпеки та формування міждисциплінарного її тлумачення. Людство прийшло до розуміння того, що міжнародна безпека посідає значне місце у світовій політиці та може бути забезпечена не лише військовими, а й політичними, дипломатичними та правовими засобами. Адже характер питань глобального масштабу, які виникають перед суспільством, змінюються, зокрема екологічної, продовольчої, енергетичної, сировинної проблем тощо. Це дає нам підтвердження того, що успіх кожної окремої держави у вирішенні таких глобальних питань і забезпечення питань міжнародної безпеки полягає в спільних зусиллях усієї міжнародної спільноти.

Водночас для окреслення проблематики дослідження питання міжнародної безпеки варто розпочати з базового поняття «безпеки». Зважаючи на його міждисциплінарність, помічаємо безліч підходів до розуміння. Сам термін «безпека» набув свого поширення у 12 столітті та трактувався як стан захищеності людини від загроз. Дослідники вважають, що в категорію поняття «національна безпека» він трансформувався за часів президентства в США Т. Рузвельта та увібрав у себе здебільшого воєнно-політичні характеристики [9]. Із того часу «безпека» визначалася як система заходів, спрямованих на забезпечення відсутності загроз ззовні, або ж стан захищеності держави, який досягається шляхом реалізації безпекових й оборонних заходів. Це трактування стало популярним для американської і європейської систем безпеки.

Аналізуючи наукові підходи до трактування згаданого поняття в українській науці, найбільш популярним вважаємо те, яке пояснює його як «рівень захищеності життєво важливих інтересів людини, а також суспільства, держави, довкілля від реальних або потенційних загроз, що їх створюють антропогенні чи природні чинники» [5].

Також важливою в контексті дослідження системи міжнародної безпеки є категорія «національна безпека», яка з розвитком та еволюцією держави набула нового осмислення. Так, національну безпеку почали визначати на підставі двох основних підходів. Перший – як фізична здатність держави захищати себе перед зовнішньою загрозою, передусім мали на увазі виклики військового характеру. Другий – як систему заходів, спрямованих на попередження будь-яких зовнішніх силових загроз, шляхом стримування та власної переваги над противником.

Звичайно, це поняття з розвитком суспільства набуло абсолютно нових рис й ознак, а кількість наукових підходів до трактування значно зросла. Прикладом еволюції сутності терміна є Стратегія національної безпеки США, де категорія національної безпеки охоплює національну оборону, внутрішню та зовнішню безпеку, контррозвідку й зовнішню розвідку [2], що, своєю чергою, вплинуло на розширення і методів забезпечення такої безпеки, починаючи від військових та закінчуючи дипломатичними засобами.

Відповідно до Закону України про «Про національну безпеку України», під національною безпекою розуміють «захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз» [6].

Водночас в умовах протистояння росії до основних методів забезпечення віднесено стримування, що передбачає розвиток оборонних і безпекових спроможностей; стійкість – швидке адаптування до зовнішніх та внутрішніх викликів; взаємодія – співпраця з країнами-партнерами й стратегічними союзниками.

Вищенаведене підтверджує, що в умовах сьогодення кордони між національною безпекою та міжнародною стають усе менш чіткими, відповідно співвідношення – зростає.

Із процесом глобалізації почала зростати взаємозалежність між державами та іншими акторами міжнародних відносин, що вплинуло на масштабування транскордонної взаємодії у світі. Це, своєю чергою, призвело до розширення значення міжнародної безпеки, адже спектр загроз і викликів, які постали перед державами, став настільки різноманітним, що питання їх розв'язання в більшості випадків має колективний характер.

Відповідно, більшість науковців для розкриття сутності цього терміна пропонують розпочати з розгляду моделей міжнародної безпеки, які ґрунтуються на кількості заучених суб'єктів у міжнародні відносини.

Однополярна система безпеки, яка будувалася на визнанні США наддержавою й покладала на неї роль світового лідера та «глобального поліцейського». Організація Північноатлантичного договору (далі – НАТО) як військово-політичний союз, своєю чергою, мала забезпечувати безпеку в регіоні, поглиблювати співпрацю між США і європейськими країнами, а також бути гарантом у недопущенні конфліктів.

Наступною моделлю є «концерн держав», який мав на меті ініціювати стабільність, шляхом усунення центру сили та покладання обов'язків щодо підтримки стабільності у світі на окремі держави або союзи держав. Незважаючи на першопочаткову неефективність цього підходу, ідея колективного розв'язання глобальних проблем постійно трансформувалася та набувала поширення, найчастіше після масштабних воєн, що, своєю чергою, призвело до створення Ліги Націй, а згодом – Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН).

За багатопольярної моделі відбулося зростання впливів й інших держав у зв'язку з появою загроз нового характеру, а саме: інформаційних, науково-технічних, технологічних та інших, виклики військового характеру почали втрачати свою пріоритетність. Отже, ця модель передбачала відсутність єдиного гегемона й розподіл сфер впливу між декількома провідними державами, які мали високий рівень економічної та військової незалежності, внутрішню й зовнішню могутність і стабільність,

науково-технічний потенціал, а також яскраво виражені якості лідера в регіоні.

Універсальна або ж глобальна модель безпеки пропонує залучення всіх акторів міжнародних відносин до процесу створення та підтримання стану міжнародної безпеки.

Сучасний стан системи міжнародної безпеки набув абсолютно нових рис у порівнянні з наведеними моделями. Відповідно, розширилося коло принципів, які покладаються в основу забезпечення стану миру. Незважаючи на популярність найбільш поширеної системи – колективної, принципи й підходи, закладені в її функціонування, більше не відповідають актуальним викликам і загрозам.

Своє обґрунтування ця система знайшла у відображенні зі створенням ООН. Відповідно до Статуту організації її ціллю визначено «підтримувати міжнародний мир і безпеку і з цією метою вживати ефективних колективних заходів для запобігання та усунення загроз миру та придушення актів агресії чи інших порушень миру» [10]. Провідну роль у підтримці світового порядку покладено на Раду Безпеки ООН, до компетенцій якої належить різноманітний спектр методів і заходів щодо врегулювання криз, які ґрунтуються, передусім, на міжнародному праві, однак заходи примусового вирішення спорів відсутні.

До основних засад міжнародної безпеки, згідно зі Статутом ООН, належить суверенна рівність, уникнення випадків застосування сили, вирішення суперечок шляхом мирних переговорів, територіальна цілісність і недоторканість, а також невтручання у внутрішні справи держави, право на самовизначення народу, дотримання визнаних міжнародних зобов'язань [10].

В одній із доповідей Генерального секретаря ООН визначається сутність сучасного трактування міжнародної безпеки, а саме: міжнародна безпека є результатом та сумою безпеки кожної окремо і всіх разом держав, членів міжнародної спільноти [4]. Це поняття має доволі обмежений характер та потребує розширення відповідно до умов сучасності. А діяльність Ради Безпеки ООН, у контексті розв'язання російсько-української війни, зовсім проявила свою неефективність.

Енциклопедія сучасної України визначає міжнародну безпеку як:

- «стан міжнародних відносин, що виключає порушення миру або створення реальних загроз безпеці народів у будь-якій формі;
- діяльність держав і міжнародних інститутів щодо підтримання такого стану;

– універсальна система механізмів, заходів і гарантій, сукупність яких виключає застосування сили» [8].

Розглядаючи це поняття крізь призму міжнародного права, об'єктом безпеки визначаєо державу, об'єднання держав на підставі укладання відповідних міжнародно-правових договорів щодо співпраці чи доктрини міжнародного права.

Водночас суб'єктом, ураховуючи сучасний стан справ, можуть бути як міжнародні або неурядові організації, так і окремі індивіди, відповідно до національних інтересів держави залежно від загроз і викликів, із якими вона зіштовхується [7]. Забезпечення безпеки ґрунтується на міжнародній співпраці з питань забезпечення миру й безпеки та міжнародного правопорядку, досягається шляхом застосування міжнародних угод і договорів, правових принципів та норм, метою яких є не лише уникнення конфліктних ситуацій, а й захист прав і свобод усіх суб'єктів міжнародних відносин.

Цікавим підходом до дослідження поняття «міжнародна безпека» є розкриття його через просторові категорії геополітичної теорії, де ключовими показниками є державна територія і її розмір, географічні переваги регіону (наявність природних ресурсів або їх обмеженість, кількість населення тощо). Також у контексті зазначеного до таких категорій відносять геостратегічні й геополітичні регіони; світовий геополітичний простір [3].

Також обґрунтованим є підхід Г. Васильєва, який визначає міжнародну безпеку як «систему міжнародних відносин, засновану на додержанні всіма країнами загальноновизнаних принципів та норм міжнародного права, що виключає вирішення спірних питань і розбіжностей між ними за допомогою сили або погрози» [3].

Інструментами забезпечення можуть бути різні договори про забезпечення власної безпеки між зацікавленими сторонами; утворення союзів або вступ до міжнародних чи регіональних організацій із метою підтримання безпеки; визнання верховенства права.

Водночас у рамках розробки сучасного підходу до розуміння міжнародної безпеки важливо на постійній основі здійснювати аудит наявних викликів і загроз для світової спільноти.

Так, згідно з оглядом «Global Risks Report 2024» визначено рейтинг глобальних ризиків за ступенем тяжкості відповідно до сфер життєдіяльності, як-от: економічна, соціальна, геополітична, технологічна, а також навколишнє середовище.

Відповідно, загрозами для існування людства на наступні 10 років визначено геоекономічну конфронтацію, вимушену міграцію, кіберзлочинність, технологічний розвиток (наслідки розповсюдження ШІ), воєнні конфлікти, використання зброї масового ураження, тероризм і кібертероризм, кліматичні зміни та провал адаптації до них, продовольчу кризу тощо [1].

Це підтверджує, що наявні поняття до визначення міжнародної безпеки чітко не визначають весь діапазон викликів, а інструменти до їх вирішення не адаптовані до наявного спектра загроз у сфері міжнародних відносин. Відповідно, вони не можуть бути достеменно обґрунтованими. Водночас важливо зазначити, що реагування на них у будь-якому випадку передбачатиме співпрацю як на міждержавному, так і на міжнародному рівні, відповідно породжуватиме налагодження більш тісної взаємозалежності.

Отже, у ХХІ ст. перелік принципів міжнародної безпеки значно розширено. Сьогодні задля підтримки стабільності у світі потрібно застосування як давно вже наявних заходів, так і нових, адаптованих до сучасності:

- забезпечення мирного співіснування, територіальної цілісності та суверенності кожної з держав;
- недопущення випадків порушення загальновизнаних норм міжнародного права;
- посилення та налагодження двосторонньої, багатосторонньої співпраці, а також участь у всесвітніх, міжнародних і регіональних організаціях із безпеки;
- створення та постійне вдосконалення методів реагування на загрози й ризику відповідно до сфер, у яких вони виникають;
- аудит країн, які породжують загрози та усунення їх зі сфер впливу, шляхом виключення з міжнародних і регіональних організацій, а також застосування принципу блокади та санкцій до відвертих порушників принципів і норм чинного міжнародного права;
- поглиблення співпраці в протидії тероризму та кібертероризму, а також підвищення рівня спільної готовності до запобігання кіберзагрозам;
- ініціативи з питань заборони використання/застосування/випробування ядерної зброї, а також недопущення гонки озброєнь у космосі тощо.

Ураховуючи викладене, міжнародна безпека – це взаємозалежність держав у питаннях безпеки, яка породжує передусім необхідність

поглиблення міжнародної співпраці. А поєднання економічних, політичних, правових, технічних і військових можливостей у сумі може дати потужну, урівноважену та збалансовану систему захисту від загроз. Водночас критично важливим є вдосконалення міжнародного права та розроблення чітких механізмів притягнення до відповідальності в разі невиконання принципів і норм його суб'єктами. Проведення ревізії сучасних загроз та викликів, оскільки зміцнення міжнародної безпеки, передусім полягає в наявності універсальних засобів і методів усунення й мінімізації актуальних загроз у системі міжнародних відносин.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Ураховуючи викладене вище, можемо зробити висновки, що поняття «міжнародна безпека» є міждисциплінарним і багатоаспектним. Теоретичний аналіз трактування поняття «міжнародна безпека» дав змогу зрозуміти, що лише створення належних умов для функціонування держав, забезпечення їх суверенітету, політичної та економічної незалежності, їх рівності у відносинах з іншими суб'єктами світової політики – це ключ до подолання криз.

Крім того, важливо відслідковувати й реагувати на зміни, що відбуваються у ХХІ ст. в міжнародній системі. Зростання кількості неурядових організацій, розширення кола суб'єктів міжнародних відносин, дії яких можуть становити загрозу безпеці держав, воєнні конфлікти й слабкість наявних міжнародних і регіональних організацій, на яких покладено роль підтримання миру та забезпечення безпеки, актуалізують проблему становлення й формування нової системи міжнародної безпеки. Відповідно, для розбудови такої системи необхідне, передусім, комплексне дослідження понятійно-категоріального апарату та його адаптування до умов сьогодення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Global Risks Report 2024. URL: <https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2024/>
2. The White House, National Security Strategy, May 2010, p. 34. URL: http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/rss_viewer/national_security_strategy.pdf
3. Васильєв, Г. В. (2014). Підтримка міжнародної безпеки – глобальна проблема людства. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: Політологія, № 2(21), 155–166. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_2014_2_18

4. Доповідь Організації Об'єднаних Націй «Дослідження концепції безпеки» A/40/553. Організація Об'єднаних Націй [сайт]. URL: <http://www.un.org/ru/ga/40/docs/40res.shtml>
5. Енциклопедія сучасної України. Київ, 2003, т. 2, с. 385.
6. Закон України «Про національну безпеку України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text/>
7. Кінаш, Н. Б. (2022). Міжнародна безпека як фактор формування національної безпеки України. *Юридичний науковий електронний журнал*, № 9. URL: http://lsej.org.ua/9_2022/138.pdf
8. Смолянюк, В. Ф. (2018). Міжнародна безпека. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. Київ: Ін-т енцикл. дослідж. НАН України, 2018. URL: <https://esu.com.ua/article-65124>
9. Полтораков, О. (2009). Реконцептуалізація поняття «безпека» в сучасному політико-політологічному дискурсі. *Політичний менеджмент*. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/poltorakov_rekontseptualizatsiia.pdf
10. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду від 26 черв. 1945 р. URL: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf

REFERENCES

1. Global Risks Report 2024. URL: <https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2024/>
2. The White House, National Security Strategy, May 2010, p. 34. URL: http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/rss_viewer/national_security_strategy.pdf
3. Vasyliiev, H. V. (2014). Maintenance of International Security is a Global Problem of Humanity. *Bulletin of the National University «Yaroslav Mudryi Law Academy of Ukraine»*. Series: *Political Science*. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_2014_2_18 (in Ukrainian).
4. United Nations Report «Study on the Concept of Security» A/40/553. URL: <http://www.un.org/ru/ga/40/docs/40res.shtml>
5. The Encyclopedia of Modern Ukraine. Kyiv, 2003, vol. 2, p. 385 (in Ukrainian).
6. Law of Ukraine «National Security of Ukraine». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text/> (in Ukrainian).
7. Kinash, N. B. (2022). International Security as a Factor in the Formation of National Security of Ukraine. *Legal Scientific Electronic Journal*, № 9. URL: http://lsej.org.ua/9_2022/138.pdf (in Ukrainian).
8. Smolianiuk V. F. (2018). International security. *The Encyclopedia of Modern Ukraine* / I. M. Dziuba, A. I. Zhukovskiy, M. H. Zhelezniak [et al.]. National Academy of Sciences of Ukraine, Scientific and Technical School. Kyiv: Institute of Encyclopedic Research of the National Academy of Sciences of Ukraine, 2018. URL: <https://esu.com.ua/article-65124> (in Ukrainian).
9. Poltorakov, O. (2009). Reconceptualization of the concept of «security» in the modern political and political science discourse. *Political management*, 2009. URL: https://ipiend.gov.ua/wpcontent/uploads/2018/08/poltorakov_rekontseptualizatsiia.pdf (in Ukrainian).

10. The Charter of the United Nations and the Statute of the International Court of Justice of June 26, 1945. URL: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf

Матеріал надійшов до редакції 22.09.2024 р.

УДК 327:658:005.21

Сергій Федонюк,

кандидат географічних наук, доцент кафедри міжнародних комунікацій та політичного аналізу,

Волинський національний університет імені Лесі Українки,

ORCID ID: 0000-0003-2853-8905

DOI 10.29038/2524-2679-2024-03-45-58

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ СВІТУ VUCA: ВИКЛИКИ ТА АДАПТАЦІЯ

У статті досліджено вплив концепції VUCA (волатильність, невизначеність, складність, неоднозначність) у сфері сучасних міжнародних відносин. Ми проаналізували, як ці компоненти впливають на глобальні політичні та безпекові процеси, зокрема в умовах постхолодновоєнного світу, де зросли нестабільність і непередбачуваність. Визначено, що традиційні підходи до аналізу міжнародних відносин стають менш ефективними через ускладнення глобальних процесів, викликаних взаємозалежністю держав, швидким розвитком технологій і зростанням нових загроз.

Особливу увагу звернено на вплив новітніх інформаційних і комунікаційних технологій, які сприяють посиленню впливу факторів VUCA в аспекті ускладнення міжнародної взаємодії. Технологічний прогрес призводить до швидких змін у сфері політики й безпеки, створює нові виклики для міжнародних акторів. У статті досліджено проблеми, пов'язані з адаптацією міжнародних акторів до нових умов, а також необхідність перегляду традиційних моделей управління в контексті сучасних викликів.